

Záchranný výzkum v souvislosti se stavbou „Turnov – Vesecko „Logistický areál Ontex CZ, spol. s.r.o.“.

Počátkem září roku 2006 nás investor VGP Park Turnov a.s. informoval o záměru vystavět v průmyslové zóně Turnov – Vesecko „Logistický areál Ontex CZ, spol. s.r.o.“. Lokalita se nacházela severně od výrobních hal Ontexu na hranici s daliměřickým katastrálním územím. Vzdálenost k pravěkému sídlišti, které bylo zkoumáno před stavbou silnice 1/10 v roce 2005 čítala jen několik set metrů. Z pohledu sídelní topografie šlo opět o typickou sídlištní polohu, kde již byly při leteckém snímkování i v 90. letech minulého století prokázány stopy starší lidské aktivity.

Záchranný archeologický výzkum, který se uskutečnil v roce 2006, se soustředil na stavbou ničenou plochu – zejména na prostor přístupové komunikace, parkoviště, inženýrských sítí a obvodové vsakovací galerie. Historické terény pod vlastním prostorem haly byly díky šetrné technologii stavby zachovány pro budoucí generace archeologů (k podobné situaci, kdy se podařilo zachránit historický terén při stavbě výrobní haly, došlo v loňském roce při rozšiřování závodu SFS INTEC, spol. s.r.o.).

Archeologický výzkum v souvislosti se stavbou logistického areálu odhalil podobnou nálezovou situaci, která byla poprvé prozkoumána již při stavbě přeložky silnice 1/10 v roce 2005. Opět šlo o výrazné koncentrace kúlových jamek (96%) vyplněné ulehlým jílovitým až prachovitým sedimentem světle šedé až bílé barvy. Ve výplních jsme jenom výjimečně našli stopy původní dřevěné konstrukce (1,5% případů). Keramika se vyskytla pouze v 6 objektech z celkového počtu 2180. Zjištění mazanice – izolačního i stavebního materiálu – bylo četnější. Její výskyt byl prokázán v 210 zahloubených objektech. Keramika i mazanice byly značně zkorodované, což svědčí o agresivním podloží.

Velice zajímavou a metodicky přínosnou se stala sekvence kalibrovaných radiokarbonových dat, bez kterých by nebylo vůbec možné tuto specifickou nálezovou situaci pojmout a pokusit se rozřešit základní zákonitosti sídelního vývoje. Radiokarbonová data prokázala kontinuitu osídlení od střední doby bronzové do mladší doby železné – v absolutní dataci od 17. stol. př. n.l. do 2. stol. př. n.l. Pouze 2 data výrazně překračují tento interval. Jde o datum 3980 - 3790 př. n.l., které spadá na samý počátek pozdní doby kamenné a datum 565 - 655 n.l., které chronologicky odpovídá počátku raného středověku. Připočteme-li ještě data získaná při archeologickém výzkumu v roce 2005, máme výtečně pokrytý úsek lidských dějin od staršího pravěku až po závěr raného středověku.

Kúlové a sloupové jámy tvořily řady a nejméně v 41 případě byly registrovány konstrukce staveb. O dlouhodobém využívání této lokality k sídlení svědčí skutečnost, že řada staveb se svým půdorysem překrývala. Jako hlavní stavební materiál byla zřejmě použita jedle bělokorá (66%). Druhou nejhojněji zastoupenou dřevinou byl dub - 16 %, dále smrk 7% a buk 4%. Dominantní zastoupení jedle mohlo být způsobeno i specifickým lesním hospodářstvím. V lese byla prováděna pastva, výběrová seč a s velkou pravděpodobností i těžba letniny.

Objevené půdorysy staveb měly rozměry o šířkách 5 – 7 m, délky se pohybovaly mezi 10 až 15 m. Jde o modul stavby lidu popelnicových polí, což ostatně dobře odpovídá i datování kontinuálního nepřerušeno osídlení na lokalitě od střední doby bronzové po mladší dobu železnou. Architektura doby bronzové v regionu Českého ráje byla prozkoumána již na lokalitě Turnov – Maškovy zahrady, kde bylo objeveno přes 20 půdorysů staveb, které spadaly do časového horizontu mladší doby bronzové až starší doby železné. Stavby zde tvořily podobu jakýchsi usedlostí – dvorců. Přestože Maškovy zahrady byly osídleny od mladší doby kamenné až po raný středověk, nedocházelo zde k překrývání staveb. To bylo způsobeno geografickou polohou lokality. Maškovy zahrady leží v nivě řeky Jizery, která

výrazným způsobem ovlivňovala život soudobých osadníků. Řeka často měnila své řečiště a této situaci museli obyvatelé přizpůsobit i charakter a zástavbu sídlišť, zejména však jejich umístění do relativně bezpečné vzdálenosti od toku.

Pro určení obytných a hospodářských staveb jsme při výzkumu v roce 2006 použili kombinaci různých metod a přístupů, které jsme vyzkoušeli již při záchranné akci při stavbě silnice 1/10 v roce 2005. Vedle tradiční terénní metodiky jsme se zaměřili i na využití analýz geochemických, zejména na analýzu fosfátovou. Právě přítomnost fosfátů bývá dobrým vodítkem pro zjištění lidských příbytků nebo chlévů.

Při podrobné analýze plánu s půdorysy staveb vyplynuly některé anomálie, které chronologicky nespádají do období kulturního komplexu lidu popelnicových polí. Jde o nepravidelné víceúhelníkové půdorysy, které se nacházejí v severozápadním rohu zkoumané plochy. Stavby tohoto půdorysu známe z mladší doby římské a období stěhování národů (3. – 5. stol. n.l.). Přestože radiokarbonová data z výzkumu v roce 2006 tuto dataci nepřinesla, v bezprostředním sousedství při výzkumu přeložky silnice 1/10 však tato aktivita prokázána byla. Je velmi pravděpodobné, že spolu obě zkoumané lokality časově i fyzicky souvisely. Záchranný archeologický výzkum, který se uskutečnil v souvislosti se stavbou Logistického centra Ontex CR, přinesl přes všechny obtíže relevantní výsledky. Potvrdili jsme existenci zcela nového typu archeologických pramenů a zejména jsme prokázali, že lze tyto prameny „vytěžit“.

Ovšem k získání maxima informací ze zkoumané nálezové situace bylo zapotřebí využít širokého spektra analýz a kombinaci metod přizpůsobit aktuální situaci. Přírodovědné analýzy zde hrály zcela nezastupitelnou roli. Bez nich by nebylo možné nálezovou situaci ani datovat a pochopitelně by nebylo možné ani interpretovat soudobé přírodní podmínky. Bez využití sekvencí radiokarboniových dat bychom neprokázali kontinuitu osídlení na této lokalitě po téměř 1500 let od střední doby bronzové po mladší dobu železnou. Pokud bychom pouze provedli terénní archeologický výzkum bez spolupráce s dalšími odborníky, měli bychom k dispozici pouze přes 2000 zahloubených objektů bez jakýchkoli souvislostí a možností jejich interpretace. Proto je třeba si uvědomit, že archeologické prameny mají svou cenu jen tehdy, jsou-li zachovány ve svém kontextu. Každý archeologický pramen je jedinečný a neopakovatelný, a proto jakékoliv narušení připraví nálezovou situaci o část její vypovídací schopnosti. Archeologický výzkum každý historický terén sice šetrně, ale jednou provždy a nenávratně zničí. Proto je lepší archeologickému výzkumu již v době přípravy budoucího stavebního projektu vhodně zvolenou lokalitou či šetrnou technologií stavby předejít.